

אישיות – דונה גרציה נשיא (1510-1569)

נחשבה למנהיגה, למבשרת הצינונות ולאשת עסקים. מעין 'טייקונית' של המאה ה-16. שמה היה ביאטריס דה-לונה נולדה למשפחת נשיא. משפחה זו של מגורשי ספרד העדיפה להגר לפורטוגל השכנה ב-1492 על פני התנצרות. בשנת 1497 נאלצו היהודים הגולים בפורטוגל להתנצר בכוח, והפכו לאנוסים כתוצאה מכך. גרציה נולדה למשפחה של יהודים מומרים והוטבלה לנצרות כנדרש על ידי הכנסייה הקתולית. ההנחה היא שמשפחתה של גרציה הצליחה לשמור על אורח

חיים יהודי בستر, למן הרגע שהיא עזבה את חצי האי האיברי, הפגינה גרציה קשר עמוק ביותר של שייכות לעם היהודי. בגיל 18 גרציה נישאה, כנראה בשידוך, לפרנסיסקו (מאיר) מנדס ממשפחת בנבנשתי. גם משפחה זו השתייכה למגורשי ספרד. פרנסיסקו היה מנהל בנק מצליח בליסבון והתעסק בסחר באבני חן ובתבלינים. כשהוא נפטר בשנת 1535, שבע שנים מאוחר יותר, גרציה וגיסה, דיוגו, שהיה מוצב באנטוורפן, נעשו שותפים עסקיים לכל דבר, היות שגרציה נהפכה לאפטרופסית של ירושתה המשמעותית של בתם המשותפת. גרציה ודיוגו, קוסם פיננסי, עבדו יחדיו במשך שמונה שנים, עד למותו בשנת 1543. בשנת 1536 היא לקחה את משפחתה הקטנה – בתה, אחותה ושני אחייניה – ועברה איתם לאנטוורפן; היא פיזרה את הממון המשפחתי שלה במספר מקומות. לאחר שהיא צפתה ברדיפת האינקוויזיציה אחר דיוגו גיסה, בחייו ובמותו, החלה גרציה במסעה מזרחה, במטרה להתיישב לבסוף בתוך גבולות האימפריה העותומאנית. היא נעצרה בוונציה ושחררה, היא הייתה למעשה אשת עסקים מוצלחת ביותר, מולטי-מיליונרית, שיצאו לה מוניטין. היא עסקה בעיקר בסחר בצמר, בפלפל, בתבואה, בבגדים ובמוצרי טקסטיל. בשנת 1552, לאחר שעזבה לכיוון קונסטנטינופול (איסטנבול של היום), היא עצרה ברגוסה (דוברובניק של היום) כדי לאחסן את הסחורות שלה שם. היא נכנסה לאימפריה העותומאנית כאשת מלוכה, מלווה בארבעים פרשים חמושים וארבע מרכבות מפוארות. בקונסטנטינופול היא בחרה להתיישב בפרבר האירופאי האקסקלוסיבי בתקופת שלטונו של הסולטן סולימאן המפואר. (1496-1566) כאן, לראשונה בחייה, היא הייתה חופשיה להתחיל בחיים כפרונית יהודייה, תוך שהיא תומכת במלומדים, ברבנים, בפרסומים ובתרגומים של התנ"ך לספרדית, ואף מתכננת לעתיד. בשנת 1556, היא הגתה תכנית מבריקה: היא קראה לסולידריות יהודית נגד מעשי האינקוויזיציה בעיר הנמל אנקונה שבאיטליה. משפט זה הסתיים בשריפת אחיה האנוסים. היא עתרה לסולטן התורכי בבקשה שיעניק לה חוזה, המאפשר לה להקים התיישבות יהודית עצמאית בעיר טבריה; התיישבות יהודית מבוססת בכלכלה מציאותית, דהיינו בחקלאות, בתעשייה ובמסחר. שתי התוכניות הללו הן הוכחה ניצחת לחזונה של דונה גרציה, על אף העובדה ששתיהן לא הוכתרו בהצלחה. דונה גרציה הייתה אישה יוצאת מן הכלל – גם נדיבה וגם מבריקה. ניסיונותיה להטיל חרם כלכלי על עיר הנמל איטלקי במאה ה-16 ותוכניתה להקים מולדת לעם היהודי, שהיא חלמה להתגורר בה, לא צלחו בשל מותה בשנת 1569. [הרחבה למתעניינים](#).

מושג – הדת הבהאית

דת מונותאיסטית המבוססת על תורתם של הבאב ושל בהא-אללה, אותה קיבלו השניים, על פי האמונה הבהאית, בהתגלות ישירה מן האל. הדת הבהאית מכירה בתקפותן של כל הדתות הגדולות האחרות, והיא אינה כת או ענף של דת אחרת. אופייה העצמאי משתקף בתפיסת עולם ובמבנה קהילתי ייחודיים, המבוססים על כתבי קודש, חוקי דת ולוח שנה משלה. הבהאים מאמינים כי האל היחיד, בורא העולם, הנחה את המין האנושי לאורך כל ההיסטוריה ושלח אליו נביאים ושליחים, כמו אברהם, משה, ישו ומוחמד, וכן קרישנה, בודהה וזרתוסטרה, אשר ייסדו את דתות העולם הגדולות. לפיכך, הבהאים מאמינים שכל הדתות באות מאותו מקור והן חלק מתהליך חינוכי מתמשך אחד. הדת הבהאית היא דת מונותאיסטית המבוססת על תורתם של הבאב ושל בהא-אללה. [הרחבה](#)

למתעניינים

מילה/ביטוי בעברית – חוֹשֶׁן, אֹרִים וְתָמִים

חוֹשֶׁן, או בשמו המלא חוֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט, הוא אחד משמונת בגדי הכהן הגדול בעת ששירת בבית המקדש. שובצו בו 12 אבנים יקרות שונות כנגד 12 השבטים והוא הונח על חזהו של הכהן הגדול.

האורים והתומים הם פריטים מסוימים שהונחו בדרך קבע בתוך החושן שלבש הכהן הגדול על חזהו, ונועדו לקבלת מסרים מאלוהים בתשובה לשאלות. אופיים של פריטים אלו ומנגנון קבלת המסרים אינם מפורשים במקרא. [הרחבה](#)

למתעניינים - חושן

מונח טכנולוגי – בוט

תוכנת מחשב המבצעת מטלות שונות כמו דימוי משתמשים, איתור עסקאות וניהול שיחה לקבלת מידע. הבוטים עובדים באופן אוטומטי, שזה אומר שאין צורך באדם שיפעיל אותם, חוץ מהתכנות הראשוני שבו מגדירים לו אלו פעולות הוא אמור לבצע. הם יכולים לאסוף מידע ולנתח אותו, או לבצע פעולות שונות בדרך של חיקוי משתמשים. בוטים נמצאים כיום כמעט בכל מקום, החל מבוטים זדוניים אשר נועדו לחבל במכשירים חכמים שונים, ועד לבוטים של גוגל המחפשים כל הזמן אחר דפי אינטרנט חדשים. [הרחבה למתעניינים](#)

ברכת "אם לא תשאל איך תדע"
אבא

[הצטרפות / הסרה מרשימת התפוצה של מרחיב הדעת](#)
[לקריאת גיליונות קודמים באתר שלי](#)